

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar românesc independent din Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA :
Strada Francisc Deák No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:

Apare de trei ori pe săptămână.
Pe o lună. 25 Lei
Pe un an. 260 Lei

BALAURII MINCIUNII

Problemele vitale ale Țării au ajuns la o criză acută. Se dă o luptă de rezistență cu forțele mărite ale Puterii de Slat. Abia acum se ciocnesc învățăturile culese după rășboiu cu vechea reacțiune, morală și credință. Convingeri scoase din sângele morților, din suferințele invalizilor și din suspinul orfanilor, asaltă cu o putere irezistibilă creațiunea zdrăvănită a trecutului, prelinde drepturi pentru aceia cari au ca rațiune dreptul de a se afirma. În calea acestui adevăr se pune geniul capitalizat în căpățana francmazonilor și'n buzunarul infectat al creațiunilor lipsite de credință în neam, zburătorite în toate colțurile lumii. Acești soli au înțeles rostul globului, și-au asigurat avantposturile în fiecare țară, — au pus mâna, cu o tactică iscusită, fenomenal concepută pe gândirea obștei pe sufletul și pulsul vieții publice, s'au afirmat cu o presă unitară dominantă, cu scopuri a priori determinate, și un curaj care întrece năvitătea senină a visătorilor organizați în State naționale.

Numeste-i cum vei vrea, ei se găsesc și predomină. Unul e Stinnes, altul Blank, al treilea Kahn, al patrulea Rotschild, al cincilea Kohn și așa mai departe. Ei oferă avantajii, sar cu banul în ajutorul acestora, cari au convingerea vremii, că banul răsunător înseamnă caracter, cinste și viitor! Bazați pe principii individuale interpretează, văd omenirea fericită, în drepturi egale tuturor, fără ca să se convingă că lupta care se duce pentru afirmarea de rassă nu este egală. Statul național are în față presa internațională din lumea întreagă, — care deschide porțile intrării, numai apărării intereselor ei. Atât de puternic este acest curent, încât s'au plecat înaintea lui cei mai de seamă din sânge al trupului nostru, și a celorlalte State naționale înaintate în cultură și civilizație.

Idolatria aurului a convins pe adversarii sistemului crud demonic, că realitatea înseamnă a trăi.

De aceea nu ne mirăm, de câte ori semnalăm și la noi îngâmfașea reprezentanților presei străină de sufletul nostru. De aceea nu ne mai putem scârbi de perversitatea modului ei servil, spumegător de vorbă și slutez. Ei, — cretenii naționalismului ideal și vânjos, au o singură concepție — manopera materială — personală, — și învingerea distrugătoare.

Vina nu-i a lor!

Aceea ce este interesul general al Neamului pe ei nu-i importă. Goarna sună, — egala îndreptățire.

Așa a ajuns presa străină de sânge dela noi, să fie în București teama Puterii de Stat. Astfel cutează acești „cetățeni” să întroneze minciuna pe epitaful altarului lor. Astfel numai să poate, ca să fii batjocorit în sentimentele românești-naționale de niște venetici, cărora le lipsește zbiciul — cu care Christos a alungat din biserică pe farisei. Vreurmile au schimbat pe mulți,

și astăzi în clocotul ideilor noi, cari bat la porțile Statului constituțional, se luptă conștiința națională, cu minciuna intereselor oculte.

Ori care român conștiu are convingerea, că reacțiunea va urma. Curentul radical românesc, sub o conducere înțeleaptă se va afirma. Fascismul-antisemitismul ca curente sociale-naționale au deschis lupta. Nervozitatea constatată în jurul lor, lupta contra ideilor înseamnă că

ea este sănătoasă, ea reprezintă Putere.

Va trebui totuși ca să se revizuiască mijloacele de luptă. Violența nu are loc.

Aceasta o știu balaurii minciunii, de aceea zbură în lumea largă comploturi contra Statului și văd asasinat acolo, unde revolta personală și-a pierdut cumpătul și s'a pus pe vechea bază a moralei indiscutabile și astăzi în concepția filozofiei criminală — is vim repellere. Bălaurii Minciunii.

Intrunirea fascisto-antisemită din Oradea-Mare

Sub acest titlu publică „Presa”, „Adevărul” și „Dimineața” o seamă de neadevăruri luate dela corespondentul din Brașov.

Iată ce scrie „Dimineața”:

Brașov 12. — Astăzi în centrele mai mari din Ardeal au început agitații fasciste. La Oradea-Mare, azi d. a. fostul prefect al poliției, Ștefan Mărcuș, a convocat în grădina „Delfia” o adunare publică fascisto-antisemită la care au luat parte pe lângă un număr de funcționari, numeroși studenți și directorul învățământului din Ardeal, d. Dumitriu Gogan și fostul șef al siguranței din Oradea-Mare, Ion Băncilă.

Cuvântările.

Fostul prefect de poliție Mărcuș, deschizând adunarea, a arătat scopul mișcării fasciste în România și s'a proclamat apoi șef al fasciștilor din Județul Bihor.

Directorul învățământului Dumitriu Gogan, luând cuvântul, a spus între altele că d-sa a fost fascist înaintea lui Mussolini.

Cei doi oratori au făcut apoi apel la tineret, pentru a se înscrie în organizația fascistă.

Măsurile autorităților.

În tot timpul cât a durat întrunirea, grădina „Delfia” a fost inconjurată de corpul sergenților din Oradea-Mare, cari au stat direct sub ordinele prefectului de poliție Aurel Catana.

Autoritățile au fost încunoscute de cu vreme că fasciștii, după întrunire, pregătesc o manifestație în oraș.

Prefectul poliției aflând despre aceasta, a avertizat pe organizatorii adunării, că orice manifestație este interzisă și în caz că se va încerca cu forță eșirea în stradă, se vor lua măsuri drastice.

Știrile au alarmat chiar și Consiliul de Miniștri din București. D-nul Ministru Moșoiu a chemat imediat la „hughues” organul răspunzător de ordinea publică din Oradea-Mare, care a putut să dea cea mai categorică desmințire.

În Oradea-Mare s'a vorbit și de aceea că la d-l Mărcuș s'a ținut o perchiziție de casă și că a fost deținut.

Constatăm cu deplină satisfacție că ziaristica maghiară din Oradea-Mare a primit vămășeala cu așteptarea care i se cuvine.

Corespondentul ziarului din Brașov este un domn care ni cunoscut din Oradea, și cu el se va ocupa serviciul de ordine după meritele sale.

Fapt este că câțiva români și-au dat o întâlnire prietenească, pentru ca la masa albă, să afle posibilă unirea elementelor de bine din acest oraș, și mai ales a acestora cari ne fiind înscriși în partidele politice dau

și garanța că pot privi lucrurile cu o obiectivitate mai clară.

Cu această ocaziune s'a discutat și asupra noului curent fascist. Dar nici că se putea altfel, când zi de zi vedem cu câtă urgie se mistifică sentimentul românesc a elementului conducător de stat.

Am ajuns, așa de departe în țara noastră, că o simplă înțelegere prietenească să fie interpretată intenționat, ca un complot contra țării.

Poliția cu d-l Prefect A. V. Catana în acel timp au avut chestiuni mai importante de efectuat; d. ex.: urmărirea samsarilor imbecili, cari trăesc pe la porțile autorităților din pașapoarte, certificate, etc., decât să asedieze un restaurant, unde se găseau oameni probați și destul de înțelepți a aprecia aci la frontieră situația noastră de români.

Poliția nu s'a prezentat nici în apropierea restaurantului, nici nu a făcut în această cauză vre-o descindere.

Oricât vor urla aceia cari astăzi țipă de frică, noi ne vom face datoria, nimicind secăturile susținute de dorul banului putred.

Dacă a fi român, înseamnă a fi fascist, — atunci noi suntem fasciști.

Dacă dorul de-a trăi în țara românească, românește, este fascism, — atunci suntem fasciști.

Dacă dorul de a regenera viața publică, înseamnă a propaga fascismul, — atunci ne însirăm în rândul lor.

Așa ne cere datoria de om și român.

Iar noi suntem români și avem caracter!

Nu ne vom opri în munca desinteresată pentru binele țării, din cauza unor foscile.

Șt. Mărcuș.

Școală de misionare la Văleni

Primim:

Domnule Director,

Vă rog a anunța că dela 1 Noembrie se deschide la Vălenii de Munte Școala de misionare naționale și morale, înființată de mine pentru a completa și armoniza cunoștințele căpătate în liceu, ori de se urmează Universitatea ori nu. Elevele au bursă de o mie de lei pe lună. Nu vor avea să se plângă de întreținere.

Primiți, vă rog, mulțumirile mele pentru această înștiințare. N. Iorga.

Învățătorii cer sporirea salariilor

Învățătorii din întreaga țară, conform hotărârei ultimului congres au cerut ministerului printr'un memoriu ca, începând cu 1 Ianuarie, să li se sporească salariul în așa fel ca să poată trăi. Scumpindu-se viața de peste 36 ori ei cer mărirea salariului din 1916 de 30 de ori. Numai așa, spun învățătorii, luminătorii satelor vor putea să ducă o viață demnă, devotându-se profesiei și rolului lor și să poată înfrunta scumpetea traiului de azi.

D. ministru Vintilă Brătianu a pus o rezoluție, în care se împotrivesc să accepte pretențiile acestea ale învățătorilor, motivând că normalizarea vieții nu poate veni decât odată cu consolidarea finanțelor statului și a economiei generale a țării. Budgetul Statului nu poate suporta asemenea sporiri de cheltueli, fiindcă, dacă s'ar înmulți cu atâta toate salariile din 1916 pe cari trebuie să le plătească Statul, bugetul de cheltueli ar trebui să ajungă la 50 miliarde lei anual și nu ar avea de unde să le acopere.

O nouă contradandă de ouă

Din știri particulare aflăm în ultimul moment că la vama Halmei s'a descoperit o nouă contrabandă de ouă.

Exportatorii în legătură cu unii funcționari C. F. R. descărcau din vagoanele unde erau încărcate ouăle și le încărcau în vagoanele revizuite de vamă cari erau încărcate cu orz și ovăz pentru export. În modul acesta s'a prins până acum patru vagoane de ouă cari era cât pe aci să fie exportate.

S'au dresat actele contra inculpaților și au fost dați pe mâna justiției.

Situația veniturilor vămei Halmei

pe luna Septembrie 1923.

Situația veniturilor vămei Halmei pe luna Septembrie 1923 se prezintă după cum urmează:

Din export lei 19,058,860=70; din import și celelalte taxe lei 167,469=10 sau în total lei 19,226,334=80 deci cu un plus de 1,683,919=20 față de luna August 1923.

Veniturile cele mai mari ale acestei văme provin din exportul vitelor, menținându-se taxa de export de 10.000 lei de cap, taxă care, deși hrăpărețil de exportatori țipă că este prea mare, totuși le convine; probă: numărul cel mare de vite exportate.

Orașul Cluj dat în judecată.

Budapesta a dat în judecata tribunalului internațional orașul Cluj, pentru că nu i-a achitat o veche datorie.

Buletin Politic

Intern.

Eri Luni s'au deschis cu toată solemnitatea corpurile legislative.

In ultimul număr al gazetei noastre, am anunțat la ultima oră, demisia din guvern a doi miniștri: Văitoianu și Al. Constantinescu. După știrile din urmă a demisionat și Dl Banu. Dat fiind că aceste demisii creiau o grea situație guvernului tocmai acum la deschiderea parlamentului, d. I. I. C. Brătianu primul ministru, după cea făcută o vizită d-lui Al. Constantinescu acasă pentru a-l ruga să revie asupra demisiei și n'a reușit, a convocat la d-sa acasă Sâmbătă la orele 5 pe d. Duca, Al. Constantinescu și V. Brătianu.

In acest consiliu d. I. I. C. Brătianu a expus situația, prezentându-o ca foarte gravă. D-sa a făcut apel la devotamentul d-lui Al. Constantinescu, ca în fața imposibilității de a găsi o soluție acum, până la deschiderea parlamentului, și pentru a evita o surpriză, să primească un armistițiu până Luni, așa ca guvernul să se poată prezenta în fața parlamentului și să-l deschidă. S'a acceptat acest armistițiu din deferență față de Coroană și întregul guvern a contrasemnat mesajul de deschidere a parlamentului.

Astăzi sau mâine va trebui să se rezolve criza de guvern.

Extern.

In Germania aceleași frământări. In colonia Wiesbaden, Hoechst și alte orașe din vest au avut loc excese și încăerări cu muncitorii lipsiți de lucru, sunt morfi și răniți. Un comunicat al guvernului constată că punctul de vedere al guvernului german în chestia legii de împuternicire este neschimbat. Președintele republicii a autorizat pe cancelar să dizolve Reichstagul în cazul când votarea legii va suferi o nouă amânare. Reichstagul a votat legea împuternicirii guvernului cu majoritate de peste 2/3.

Această lege dă drept guvernului ca să ia dispoziții în caz necesar contra unor articole din constituție.

E ceva unic în analele politicei mondiale această lege. Prin ea este înfrânt Stinnes și Germania își va putea căuta serios pe lucru.

In Italia marele Consiliu fascist convocat sub prezidenția lui Mussolini, a ținut o ședință importantă. Pe lângă revocarea hotărârii de expulzarea din partid a lui Rocca și demisia comitetului executiv, d. Mussolini a expus raportul său asupra politicei fascismului. Marele Consiliu a adoptat programul de acțiune al președintelui. Atât în interior cât și în afară partidul trebuie să sporească forțele sale, făcând zilnic noi eforturi.

IN PREAJMĂ BUGETELOR

— Departamentul Războiului —

(Urmare și sfârșit)

Dacă s'au făcut greșeli ele se pot repara:

a) Incetând câțiva ani cu înănlărilor, 1)

b) Primind demisiile ce se găsesc azi la ministere,

c) Apelând la unii generali și ofițeri superiori să iasă din Armată,

d) Cu deosebire, numindu-se ofițeri în celelalte Administrații ale Statului; — ne plângem că e mare lipsă de oameni în administrație, în poliție, în justiție, la Domenii, Pescării, Industrie-Comerț, etc.

Deși nu sunt specialiști, ofițerii, au prea aprofundat simțământul ordinii și conștiința datoriei; — în scurt timp ei vor deveni elemente utile ori unde se vor găsi. Prin acest ultim sistem vom face și un mare pas către stabilitatea în funcțiuni publice, numindu-se elemente, în afară de politică. De asemenea vom economisi statului sumele ce ar plăti, eventual, ca pensii, ofițerilor cari, prisosind nevoilor armatei, ar eși numai prin simple demisionări.

e) In fine, prin o lege, s'ar putea reduce — temporar — limita de vârstă.

Să reducem deci Comandamentele, Corpurile și Serviciile la strictul necesar. Vom face operă morală și sănătoasă.

Dacă într'un viitor oarecare putem întrezări din nou, în altă parte, necrețul zid dela Oituz—Mărăști—Mărășești, îl vom avea fără îndoială constituit din piepturile tuturor cetățenilor de azi ai Patriei.

Trebue însă să privim realitățile cu perspicacitate și să înțelegem că, astăzi nu mulțimea de generali și ofițeri superiori e în măsură să pregătească acel zid puternic, ci armata dascălilor și a preoților.

La hotare se lucrează prea puțin pentru sufletul și spiritul românesc; numeroase sunt comunele fără școli și biserici, altele deși le au sunt însă lipsite de învățători și preoți; chiar Românii buni stau mereu în așteptarea apostolilor neamului ce nu mai sosesc.

Să lămurem sutele de milioane de unde un sunt riguros necesare, să

creem școli și biserici, să creem pe apostoli neamului — și vom recunoaște enormele eforturi actuale dela Ministerul de Instrucție, — să mărim mult mijloacele de existență ale celor pe cari îi avem; — contrar, în loc să-i sporim, pierdem și pe cei existenți, iar pentru cei de mâine, vom apare generația unui noroc orb, care nici în ceasul al 12-lea nu și-a înțeles rostul, nu și-a meritat soarta.

Dacă, comparăm bugetul Războiului din 1923 cu al Instrucției și al Cultelor vedem:

La Războiu . . .	2,338.214.599
„ Instrucție . . .	1,124.000.000
„ Culte . . .	259.000.000

Ei bine, sumele trebuiesc inversate. Să facem ca dascălii și preoții să nu ducă grija zilei de mâine, să încurajăm pe toți cei ce se destină acestei cariere. Prin ei întărim Armata și clădim mai temeinic zidul hotarelor noastre care, cu mai multă siguranță, nu va fi trecut.

Ultimul buget, alcătuit numai pe 9 luni, conține aceleași erori — poate ceva mai pronunțate. Aci, numărul de generali și ofițeri superiori este întrucâtva redus, în schimb trupa este simțitor redusă anume la 121600 și deci, raporturile dintre ofițeri și trupă sunt și mai disproportionale.

S'a luat obiceiul de a dezaproba orice critică care privește anumite stări în legătură cu armata.

Scriind cele de mai sus, departe de a fi contra armatei, înțeleg a o întări și susține, fiind vrăjmaș al minciunii anarhice și înfocat apărător al actualei ordine sociale.

Că nereguli, de natura celor aci indicate, se găsesc și la celelalte departamente, nu există îndoială; însă, deoparte proporția lor nu depășește pe al războiului, iar de alta nu dăunează statului atât de mult faptul că directorul general de azi îndeplinește aceiași funcțiune, care acum 7 ani era atribuită unui subdirector, precum aceasta ara loc prin cei dela Armată.

Dar, rând pe rând, vom vorbi și despre anomaliile din cadrul celorlalte ministere.

P. Varuclas,

fost ofițer superior activ,
fost deputat.

TEATRU ♦ LITERE ♦ ARTA

Opera din Cluj.

In ziua punerii pietrei fundamentale a Catedralei Ortodoxe din Cluj, un comitet de doamne din inalta societate a împărțit publicului și-a făcut să ajungă și în mâinile A. S. R. Principelui Moștenitor Carol, a tuturor miniștrilor prezenți și a întregului cler, următorul afiș:

Cetățeni Clujeni!

Opera noastră, opera română se desfășoară, acum când o operă nouă s'a înființat la Cernăuți.

Ministrul nu mai dă bugetul necesar, silind personalul prin foame, să se împărtășească. Strigați altelei Sale Regale și d-lor miniștri doriți voastră de a se păstra Opera care v'a dat atâtea momente de înălțătoare emoție artistică. Cereți ajutorul lor. Arățați, că voi cetățeni ai Clujului dați 20 milioane de lei anual ca taxe pe spectacole aceluși ministru. Cereți cu toții de câteori îl veți vedea trecând, să vă păstreze opera, sau nu veți mai avea niciodată dreptul să pretindeți a avea operă în orașul vostru.

Strigați: „Păstrați-ne Opera”.

Este un strigăt de durere în fața năruirii unuia din cele mai puternice focare de propagare a culturii, este un strigăt de desperare a românizmului întreg din Ardeal care cere să se păstreze ceea ce a fost, dacă nu se poate face ceva nou. Ne asociem cu tot avântul, la acest strigăt de deznădejde și facem atenție pe cei în drept că e o crimă desființarea Operei din Cluj. Dacă se va întâmpla lucrul acesta se dă o lovitură de grație propagandei culturale românești din Ardeal.

Dl Banu ministrul cultelor și artelor, a spus că nu se intenționează desființarea operei. Spune chiar că a acceptat propunerea d-lui prefect Mureșan și a d-lui primar Utalea cari ofereau dintr'un fond disponibil al primăriei Cluj un împrumut de un milion ministerului artelor pentru plata imediată a salariilor artiștilor dela Operă cari n'au fost plătiți pe Septembrie și Octombrie. Spre surprinderea tuturor însă ministrul de interne s'a opus ca primăria să facă acest avans artiștilor informați.

Intenția guvernului este evidentă deci...

INFORMAȚIUNI

Arestarea unui spărgător. Acum cât-va timp s'a întâmplat un furt în Constanța la vila prințului Ghica de unde s'au furat mai multe obiecte. Astăzi a fost arestat în orașul nostru Bott Ioan de 19 ani, unul din autorii acestui furt. După declarațiile acestuia se speră că în curând vor fi prinși toți complicii.

Noi furturi la poșta din Satu-Mare. Cercetările siguranței au adus noi descoperiri și anume: funcționarii Molnár Victor, Beke Sándor și Mihálka István în unire cu văduva Irina Pop, după ce primeau telegramele pentru streinătate, le expediau la destinație, însă sumele ce urmau să fie trecute în registru și încasate de stat, treceau în buzunarele lor. Pentru a nu fi descoperiți, aveau grije să distrugă telegramele prezentate de public la ghișeu. Se crede că prin acest procedeu au sustras statului peste 30.000 lei până acum. Pungașii au fost arestați.

România a mai primit un stoc de aur. Alaltăieri au sosit la București încă șase milioane de coroane-aur moștenire cuvenită statului român de pe urma lichidării Băncii de emisiune austro-ungară din Viena.

Contrabandă. Ziarul Satu-Mare scrie: Femeia Terezia Petriceanu voind să meargă în America prin Halmeu cu bani mai mulți de cât este permis și neavând autorizație, a găsit de cuviință să ascundă banii în organele genitale. Totuși nici cu aceasta n'a putut înșela pe vameși, de oarece funcționarul Barca a descoperit la numita femeie 900 dolari pe care i-a și confiscat, dresând actele de contravenție.

D. Bucico Coriolan primarul orașului, a plecat azi la București în interes de serviciu.

ULTIMA ORA

Consfătuirea majorității

Rador ora 4. — Partidul guvernamental a ținut o consfătuire în sala de ședință a senatului în care ministrul președinte a făcut cunoscut situația politică. La intrare a fost primit cu ovăți nesfârșite. D-sa a declarat următoarele: D-voastră a-ți răspuns înainte de a vă întrebati. Intotdeauna mi-ați dat încrederea care a asigurat succesele noastre. Nici odată n-am fost condus de chestii personale. Baza politice mele a fost că partidul este a tuturor și a nimănui. Am încrederea M. S. Regelui fiindcă reprezintă o organizație puternică care este capabilă de a conduce destinele țării. Imediat ce voi constata contrariul voi trage consecințele. De aceea vă rog să-mi spuneți: aveți încredere în mine ori ba?

A răspuns Pherechide președintele senatului spunând că chestiunile personale nu pot avea vr'o importanță. Conform tradiției partidului, șeful este chemat a rezolvi aceste chestiuni.

Din partea Bucovinei a exprimat încrederea Onciul. Pântea din partea Basarabiei și Biberea din partea Banatului.

Dl. Orleanu președintele camerei cere ca în chestiile de conducere a partidului să fie autorizat șeful a tranșa.

Ministrul președinte mulțumeste pentru încredere și accentuează că e nevoie de timp pentru reconstituirea guvernului. In politică nimeni nu poate fi indispensabil.

Deschiderea Parlamentului.

(Rador.) Ieri a avut loc la ora 12 deschiderea Parlamentului în fața M. S. Regelui, Reginei și Principelui Moștenitor. După formalitățile protocolare regele a dat cetire mesajului în care se accentuează că sesiunea va continua munca pentru consolidarea țării. Este sigur, accentuează mesajul, că, deși valuta este stabilizată nu corespunde situației care este mai bună decât a fost.

Intensificarea muncii și a producției vor urca și valuta. Situația externă este favorabilă. După rezolvarea chestiunilor reparațiilor și România va primi recompensa cuvenită.

Se face apel la membrii adunărilor și-i roagă ca să lase la o parte pasiunile. Ordinea, munca vor asigura țării dorita prosperare. După aceasta Familia regală a fost îndelung ovaționată.

Cu acestea sesiunea parlamentară a anului acesta a fost declarată deschisă.

1) Redacția își rezervă în această privință, dreptul de a-și de părerea cu altă ocazie.